

Izidor Gross

(povodom 115. godišnjice Karlovačkoga šahovskog kluba i Svjetskog dana šaha, 20. 7.)

Izidor (Isidor) Gross, hrvatski šahovski problemist i velemajstor te kantor Židovske općine Karlovac, rođen je u židovskoj obitelji 25. lipnja 1860. u Kislódu u Mađarskoj (tada dio Austro-Ugarske Monarhije). Sa suprugom Reginom imao je sinove Hermana i Mavra, koji su bili liječnici, a bio je i djed poznate hrvatske povjesničarke Mirjane Gross. Ješivu je završio u Trnavi i od 1884. radio kao kantor u sinagogama i vjeroučitelj u nekoliko mjesta na području Austro-Ugarske Monarhije. Godine 1891. Gross se preselio u Karlovac gdje je od 1891. bio drugi kantor uz Julija Jozefovića, koji ga je poučavao šahu.

Od 1892. samostalno je sastavljao šahovske probleme, 1893. sudjelovao je na šahovskom turniru u Beču, a 1898. dobio je prvo priznanje u Linzu. Godine 1908. bio je jedan od osnivača i prvi predsjednik Karlovačkoga šahovskog kluba, a 1912. godine bio je i suosnivač Hrvatskoga šahovskog saveza.

U Karlovcu je 1912. uspješno organizirao prvi međunarodni problemski šahovski turnir na Balkanu, a potom još šest njih od 1924. do 1936. godine. Problemski šah je više od šaha. Nastao je proširenjem šahovske igre u idejnom i konstruktivnom smislu, a temelj mu je šahovski problem koji ne nastaje tijekom igre, ili se to događa vrlo rijetko, nego je to umjetno stvorena pozicija jednoga ili više autora. Kao disciplina dijeli se na šahovsku kompoziciju (postavljanje problema) i rješenje. Gross je bio sudac na međunarodnim turnirima problemista u Karlovcu (1912., 1925., 1928., 1933.) te u prijateljskom susretu Slovenije i Hrvatske u Rogaškoj Slatini (1926.). Klub mu je 1926. priredio svečanost povodom 30. obljetnice njegova djelovanja. Bio je izabran za počasnog predsjednika Jugoslavenskoga šahovskog saveza (1928.) i za prvog predsjednika Sveslavenskoga korespondentskoga šahovskog saveza (1930.). Dobio je počasno priznanje međunarodnoga šahovskoga problemskog natjecanja u Budimpešti (1926.) te sudjelovao na mnogim međunarodnim šahovskim problemskim turnirima; na svjetskom turniru u Amsterdamu 1925. dobio drugu nagradu, a 1929. u Londonu prvu nagradu.

U periodu od 1893. do 1940. objavio je više od 350 šahovskih problema (kompozicija) u mnogim inozemnim i domaćim časopisima i novinama. Surađivao je u karlovačkim tjednicima *Narodni glas* i *Karlovački glasnik* u kojima je i uređivao šahovsku rubriku, zatim u listovima i časopisima *Šah*, u kojemu je bio urednik problemske rubrike, *Dom i svijet*, *Zagreber Tagblatt*, *Morgenblatt* i dr. u kojima je objavljivao šahovske probleme. Posljednji je šahovski problem sastavio 1940. i poslao ga u Tel Aviv; objavljen je tek 1950. u časopisu *Al Hamišmar*.

Godine 1909. objavio je prvu šahovsku ediciju na hrvatskom jeziku „Šahovska abeceda : za početnike, igrače i prijatelje problema : rješenja problema i humoristički dio nalazi se na kraju knjige“, Knjigotiskara M. Fogine, Karlovac, i uveo hrvatske nazive za sve šahovske figure koji se i danas upotrebljavaju : kralj, dama, top (toranj), lovac, skakač, pješak i njihove kratice (K, D, T, L, S, P – istovjetne kao i u njemačkom jeziku). Napisao je i „Rochade und Notation bei Ibn Esra“, Druck von T. Schatzky, Breslau (1900.); „Povijest šaha“, Knjigotiskara M. Fogina, Karlovac (1912.); „Problemi Karlovačkog međunarodnog šahovskog turnira“, Knjigotiskara Dragutina Hauptfelda, Karlovac (1913.); „Šahovska abeceda“, Knjižara St. Kugli, Zagreb (1923.); „150 izabranih problema“, Knjigotiskara M. Fogina, Karlovac (1936.). Objavljivao je i priče iz židovskog života „Humorističke crtice iz

jevrejskog života“, Knjigotiskara M. Fogina, Karlovac (1938.) te u glasilu jevrejske zajednice „Jevrejski glas“ (1939.).

Unatoč zaslugama za razvoj hrvatskog šaha, Izidor Gross i njegova obitelj su zbog židovskog podrijetla bili progonjeni nakon uspostave NDH. Gross je uhićen 23. studenoga 1941. i odveden u Sabirni logor Jasenovac u kojemu je ubijen 1942. godine (nepoznat je točan datum), zajedno sa sinom Hermanom i snahom Julijom.

Nekoliko je zanimljivih knjiga o šahu autora Izidora Grossa digitalizirano i dostupno na portalu Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, na poveznici <https://digitalna.nsk.hr/?pr=l&msq=izidor+gross>. Tu možete potražiti i pročitati knjige kao što su „Šahovska abeceda : za početnike, igrače i prijatelje problema“ : rješenja problema i humoristički dio nalazi se na kraju knjige, „150 izabranih problema : 100 dvopoteznih i 50 tropoteznih“, „Problemi Karlovačkog međunarodnog šahovskog turnira god. 1912.“ (s dodatkom) i „Povijest šaha“ ...

Na dan 20. srpnja, od 1966. godine odlukom Svjetske šahovske federacije, diljem svijeta obilježava se Svjetski dan šaha. Datum je ujedno i dan osnivanja te organizacije.

Porijeklo šaha nije u potpunosti poznato. Prvi se put spominje u 6. stoljeću, a smatra se da je nastao čak i ranije (oko početka naše ere) u Indiji, gdje je na sanskrtu zapisan naziv „čaturanga“ koji ima i svoje značenje – četverodijelna, što je bio pjesnički naziv za vojsku. Kasnije su naziv preuzeli Perzijanci, a potom od njih Arapi kao „šatrandž“, kod kojih je igra uživala iznimnu popularnost. U Europi se šah proširio preko Arapa i Bizanta, a najviše se popularizirao tijekom križarskih ratova. Europljani su zatim donijeli promjene koje su igru učinile dinamičnijom i bližom šahu kakvoga danas poznajemo. Šah se postupno širio među slojevima društva, počevši od kraljevskih dvorova, preko građanske klase u usponu, sve do gostionica u kojima je postao dostupan svima.

Šah je zahtjevna igra na 64 polja za koju je potrebno strpljenje, smirenost, koncentracija i taktičnost, koje treba razvijati. Pomaže intelektualnom razvoju djece, ali i starijih, poboljšava apstraktno razmišljanje te rješavanje situacija na različite načine. Osim toga, šah potiče disciplinirano razmišljanje, razvija kreativnost i sposobnost istovremenog držanja u glavi više različitih slika i kombinacija. Pritom je zabavan i ne oduzima previše vremena za učenje, a važna je i socijalna komponenta, jer šah ne možeš igrati sam.

Izvori:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Izidor_Gross

<https://zbl.lzmk.hr/?p=117>

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23500>

<https://mimladi.hr/2022/07/20/medunarodni-dan-saha/>